

Бакланова О. В.,
*студентка 6 курсу, 5 групи, факультету
адвокатури Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого*

ДО ПИТАННЯ ДЕТЕРМІНАНТ ТА ШЛЯХІВ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Ключові слова: домашнє насильство, віктимність жінок, детермінація злочинності, віктимологічна профілактика.

Анотація. У тезах розглянуті фактори, що сприяють поширенню домашнього насильства. Проаналізовані можливі варіанти віктимологічної профілактики та їх дієвість на практиці.

Аннотация. В тезисах рассмотрены основные факторы, которые способствуют распространению домашнего насилия. Проанализированы возможные варианты виктимологической профилактики и их действенность на практике.

Ключевые слова: домашнее насилие, виктимность женщин, детерминация преступности, виктимологическая профилактика.

Summary. The main factors that contribute to the spread of domestic violence are examined in the theses. Possible variants of victimological prophylaxis and their effectiveness in practice are analyzed.

Keywords: domestic violence, victimization of women, determination of crime, victimological prevention.

Запровадження карантинних заходів у всьому світі негативно вплинули на різні сфери життя людини. Зростання сімейних непорозумінь, які супроводжуються домашнім насильством не становить виключення, що зумовлює підвищений інтерес до вказаної проблеми.

Всесвітня організація охорони здоров'я визначає насильство як навмисне застосування фізичної сили або влади, здійснене або у вигляді загрози, направлене проти себе, проти іншої особи, групи осіб або спільноти, результатом якого є (або є висока вірогідність цього) тілесні ушкодження, смерть, психологічна травма, відхилення в розвитку або різного роду збиток. Домашнє насильство характеризується наявністю близьких, довірчих відносин між правопорушником і жертвою [5]. Однак, слід зазначити, що фізичне насильство становить лише один з різновидів насильства поряд з економічним, сексуальним і психологічним. На нашу думку, розуміння диференціації видів насильства є важливим у аспекті ідентифікації неправомірної поведінки у відношенні до жертви.

Офіційна статистика рівня домашнього насильства у період карантину не є втішною. Так, кількість звернень у Франції та Україні зросло на 30%, у Великій Британії – майже впововину. В Італії на 55% збільшилась кількість звернень у період запровадження карантинних обмежень [6].

Віктимізація, як процес, зумовлена: невиконанням або неналежним виконанням державою гарантованих Конституцією прав,

свобод і законних інтересів громадян щодо безпеки людини; навмисним або необережним порушенням людиною (спільнотою людей) правил особистої безпеки; наявністю злочинності, яка припускає віктимізацію певної частини населення [1, с. 12].

Детермінантами індивідуальної віктимізації виступають віктимогенні деформації особистості [2, с. 9]. Практика показує, що особистість із віктимогенними деформаціями порівняно частіше поводить себе негативно, чим привертає увагу злочинців. До детермінант індивідуальної віктимізації відносять у тому числі вроджені риси та властивості людей, а саме: фізіологічні (вікові і гендерні особливості, вади слуху, зору та інших життєво важливих органів), психічні (темперамент, акцентуації характеру, психічні розлади, фобії), нестандартну зовнішність, слабку фізичну силу тощо [4, с. 144].

У своїй роботі Б. М. Головкін підкреслює, що більшість [населення] навіть не здогадується, що поведінка жертви не обов'язково має бути явно провокативною чи ризикованою. Іноді формально правомірна поведінка може набувати іншого значення, нового контексту в конкретних умовах місця, часу та обстановки злочинного посягання [3, с. 166].

Таким чином, для повноти ситуації, яка склалася, важливим є об'єктивна оцінка поведінки як жертви, так і правопорушника.

Наявність значної кількості факторів, які сприяють поширенню домашнього насильства, обумовлюють поширенність та безкарність порушників. Тож, О. В. Ткачова наголошує на необхідності запровадження віктимологічної профілактики, як додаткового заходу впливу на осіб, які спроможні вчинити таке порушення. Так, найбільш ефектним напрямом виступатимуть роз'яснювальні роботи через ЗМІ, правова пропаганда спрямована на зниження у суспільстві рівня віктимологічної безграмотності і ризиків віктимологічних ситуацій. Поряд з цим, з огляду на психофізіологічну особливість жінок, як найбільш розповсюджених жертв домашнього насильства, не слід забувати про ймовірність того, що така діяльність громадських інституцій має інший бік: як то загострення відчуття страху у жертв [7].

Наразі утворені і діють по всьому світу безліч центрів, які надають допомогу жертвам домашнього насильства (від консультації

по телефону до надання притулку), щорічно виділяються значні суми коштів спрямовані на боротьбу з «домашніми кривдниками», знімаються фільми, ведуться блоги, пишуться статті, проводяться мирні зібрання, соціологічні опитування з метою моніторингу ситуації та багато всього іншого. Однак, реалії не такі як хотілося б, адже досить часто жертви домашнього насильства реально є захищеними через віддаленість шелтерів, які розташовані, як правило, у центральних містах; брак коштів на засоби зв'язку або взагалі їхня відсутність; нецільове використання виділених коштів тощо.

Таким чином, поширення вказаного правопорушення зумовлено не лише схильністю особи до його вчинення, а й поведінкою жертви. Вказане обумовлено різними факторами: економічними, політичними, психологічними, соціально-культурними. Наразі спостерігаємо активізацію громадськості у напрямку захисту жертв домашнього насильства. Вказані дії спрямовані на підвищення рівня правової культури наслення, психологічну підтримку жертв, їхнє матеріальне забезпечення, у певній мірі носять стримуючий характер для порушників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Віктимологія : навч. посіб. / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська та ін. ; за ред. В. В. Голіни і Б. М. Головкіна. – Харків : Право, 2017. – 308 с. URL: http://criminology.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/posib_viktimologiya-2017_finaln.pdf
2. Головкін Б. М. Віктимність як основна категорія віктимології // Журнал східноєвропейського права. – 2015. – № 20. – С. 6–13. – URL: http://easternlaw.com.ua/wpcontent/uploads/2015/10/golovkin_20.pdf.
3. Головкін Б. М. Як стають жертвами злочинів // Проблеми законності. – Вип. 136. – 2017. – С. 161 – 172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2017_136_19.
4. Кримінологія: Загальна та Особлива частини Навчальний посібник. - Х.: Право, 2014. - 513 с.
5. Особливості розгляду справ, пов'язаних із домашнім насильством. – 2018. – URL: <https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/Curriculum-Adjudicating-Domestic-Violence-Cases.pdf>.

6. Расулова О. Как карантин в Украине влияет на домашнее насилие. Куда обращаются жертвам. – 2020. – Режим доступа до ресурсу: <https://cripo.com.ua/processes/kak-karantin-v-ukraine-vliyaet-na-domashnee-nasilie-kuda-obrashhatsya-zhertvam/>.

7. Ткачова О.В. Віктимність жінок: проблемні аспекти // Теорія і практика правознавства: електрон. наук. фахове вид. - 2017. – Вип. 2 (12). – Режим доступу: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/view/92124>

Науковий керівник: к. ю. н., доц. О. В. Ткачова

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ЗЛОЧИНЦІ І ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНІВ

*XX Всеукраїнська наукова конференція з кримінології
для студентів, аспірантів та молодих вчених*

м. Харків, 16 листопада 2020 р.

Харків
«Юрайт»
2020

Редакційна колегія:
д-р юрид. наук, проф. А. П. Гетьман;
д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін;
к.ю.н., доц. С. Ю. Лукашевич;
к.ю.н., доц. О. В. Таволжанський;
к.ю.н. К. С. Остапко

Злочинці і жертви злочинів : матеріали XX Всеукр. наук. конф.
З 68 з кримінології для студентів, аспірантів та молодих вчених,
м. Харків, 16 лист. 2020 р. / Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудро-
го; за ред. проф. А. П. Гетьмана і проф. Б. М. Головкіна. – Харків :
Юрайт, 2020. – 792 с.
ISBN 978-966-2740-95-0

ISBN 978-966-2740-95-0

УДК 343.9-058.55
© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2020
© «Юрайт», оформлення, 2020

Дорогі друзі!

Вітаю Вас з початком роботи **XX Всеукраїнської наукової конференції з кримінології для студентів, аспірантів та молодих вчених «ЗЛОЧИНЦІ І ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНІВ»**, що сьогодні проходить в он-лайн форматі.

Тривалий час органи правопорядку та суди не приділяють належної уваги вивченню особи злочинця під час розслідування кримінальних правопорушень і недостатньо враховують соціальні та психологічні якості і властивості винних при призначенні покарання або вирішенні питання про звільнення від відбування покарання з випробуванням. Між тим, умови формування особистості злочинця, психофізіологічні особливості та індивідуально-психологічні якості злочинців мають вагомим значення для пізнання мотивації злочинної поведінки, характеру і спрямованості злочинних посягань.

Сучасні досягнення молекулярної біології та генетики, нейропсихології, соціальної психології змінюють традиційні уявлення про особу злочинця та її особистість у кримінології. За результатами дослідження науковців з Університетського коледжу Лондона, площа поверхні кори головного мозку у насильницьких злочинців менша й тонша, ніж у звичайних людей. Це ускладнює їхню соціальну адаптацію і сприяє проявам агресії та свавілля.

Крім того, активно дискутується питання про психологію поведінки особи у складі злочинної групи, особливості прийняття та виконання колективних рішень про вчинення злочину, а також значення розладів психіки у вольовій регуляції людської поведінки.

Намітилися певні зрушення у державній політиці поводження із жертвами злочинів після затвердження Національної стратегії у сфері прав людини від 25.08.2015 № 501/2015 та Концепції державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 р. від 07.10.2015 р. У зазначених нормативно-правових актах держава вперше передбачила організаційно-правовий механізм захисту жертв домашнього і гендерно зумовленого насильства, жертв торгівлі людьми, рабства і катування. Разом з тим, досі залишається не ратифікована Європейська конвенція про відшкоду-